

Nr 38.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning angående premiering av s. k. bosättningssparande.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 223 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* samt nr 444 i andra kammaren av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående premiering av s. k. bosättningssparande.

Beträffande motiveringen för motionerna får utskottet hänvisa till motionen I: 223.

Över motionerna har i vederbörlig ordning yttrande inhämtats från *bankofullmäktige, försäkringsinspektionen, sparbanksinspektionen, Svenska sparbanksföreningen* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund*.

I remissyttrandena har allmänt uttalats sympati för motionärernas syfte att öka det personliga sparandet.

Mot den speciella form av sparpremiering som motionärerna önskar utredd, har däremot tveksamhet yppats av alla remissinstanser utom av sparbanksföreningen. Man hänvisar sålunda bl. a. till lönsparandet, som ehuru det inte är knutet till vissa ändamål ändå omfattar sådant bosättningssparande som avses av motionärerna, och framhåller även, att ett stimulerande av ungdomens sparande helst bör uppnås utan särskilda förmåner i form av skatte- eller räntepremiering. Som en viktig förutsättning för en gynnsam utveckling av sparandet angives också ett stabilt penningvärde.

Fullmäktige i riksbanken har anfört bl. a. följande:

Fullmäktige ha i olika sammanhang understrukt betydelsen av det personliga sparandet för en sund samhällsekonomi. Fullmäktige ha därvid framhållit, att huvudförutsättningen för en gynnsam utveckling av sparandet på såväl kort som lång sikt är ett fast penningvärde. Detta utesluter givetvis icke, att man dessutom genom särskilda åtgärder söker främja en ökning av sparandet. Statsmakterna ha också visat sitt intresse härför genom att introducera och premiera olika sparformer. Genom omfattande undersökningar har man också sökt finna nya former och vägar för att uppmuntra sparandet. De åtgärder för sparstimulans som motionärerna närmast anvisa ha redan praktiserats eller varit föremål för utredningar.

I detta sammanhang erinrar fullmäktige om lönsparandet och anför därvid följande:

Lönsparandet erbjuder den stora fördelen att det är ett planmässigt sparande, som sker genom avdrag på lönen och fordrar alltså icke ett initiativ av spararen vid varje avlöningstillfälle. Man måste ställa sig tveksam till

möjligheten att med utsikt till någon framgång vid sidan av lönsparandet anordna ett bosättnings-sparande. Härtill skulle erfordras speciella förmåner i form av skattelättnader eller kontantpremier i en eller annan form.

Möjligheterna till sparandestimulans genom skattebefrielse eller genom kontantpremier ha — som motionärerna redovisa — rätt nyligen varit föremål för utredning utan att regeringen funnit något förslag kunna läggas till grund för en proposition till riksdagen.

Fullmäktige konstaterar vidare att man vid sidan av redan praktiserade sparformer hittills icke lyckats finna ett system för premiering av sparande genom skattebefrielse eller kontantersättning som blir effektivt och kan genomföras utan en alltför kostsam och invecklad administrativ kontrollapparat.

Med anledning av vad motionärerna uttalat rörande bosättningslånen har fullmäktige anfört följande:

Som villkor för erhållande av bosättningslån gäller bl. a. att sökandena i mån av möjligheter ådagalagt sparvilja. Att man icke föreskrivit strängare krav på eget sparande torde få ses mot bakgrunden av lånens huvudsyfte, nämligen att i första hand främja tidiga äktenskap. Även om det under årens gång skett en förskjutning i motiven för lånen till att i dem också se en social hjälpform ligger betoningen fortfarande lika mycket på det befolkningspolitiska planet som det sociala. Ett strängare krav om sparande skulle i många fall innebära, att unga familjebildare ginge miste om det stöd till bosättningen lånen utgöra. Fullmäktige vilja i detta sammanhang framhålla, att återbetalning av lån är en av de betydelsefullaste formerna för sparande.

Vid behandlingen i fullmäktige av detta ärende anmälde herr *Kristensson* i Osby avvikande mening och anförde följande:

Det är synnerligen angeläget att uppmuntra det enskilda sparandet. En utredning bör ske om åtgärder för att stimulera och öka detta sparande. Därvid bör även ifrågasvarande motioners uppslag kunna prövas.

Sparbanksinspektionen har i sitt yttrande erinrat om att den av motionärerna väckta frågan redan tidigare vid skilda tillfällen varit föremål för utredning, bl. a. av bostadsproduktionssakkunniga, som år 1935 lade fram förslag till lag om sparföreningar m. m. (SOU 1935: 54), av befolkningskommissionen i dess 1936 avgivna betänkande angående dels planmässigt sparande och dels statliga bosättningslån (SOU 1936: 14) samt av 1941 års befolkningsutredning i dess utredning och förslag angående planmässigt sparande för familjebildning och statens bosättningslån (SOU 1943: 18). Inspektionen ifrågasätter lämpligheten att inrikta sparandet alltför direkt på bosättningen om man i verksamheten även vill ha med de yngsta årgångarna av dem, som inträtt i förvärvslivet. För denna kategori ungdomar torde nämligen familjebildningen med vad därtill hörer av utgifter ännu spela en underordnad roll som motiv för sparande. Vidare anför inspektionen:

Sparbanksinspektionen delar självfallet uppfattningen, att det är ett väsentligt samhällsekonomiskt intresse att tillvarata den betydande sparkraft som finnes hos den ogifta förvärvsarbetande ungdomen. Även ur de

ungas egen synvinkel måste det vara angeläget att genom ökat sparande skapa betryggande medelsreserver för att möta den utgiftsstegring som uppkommer vid familjebildning och bosättning. Barn- och ungdomssparandet bör därför enligt sparbanksinspektionens mening ägnas särskild uppmärksamhet. Så sker redan nu genom den barnspar- och sparklubbströrelse som med sikte på framtiden bedrivs av sparinstitutet och vilken innebär en icke ringa belastning på dessas omkostnadsstater. Dylika sparformer är nämligen mycket dyrbara i förhållande till de synbara resultaten av desamma. Sparbanksinspektionen vill vidare i detta sammanhang peka på det nyssnämnda organiserade lönsparandet på arbetsplatserna, vilket är direkt avsett för de yngre åldrarna i förvärvslivet.

Mot bakgrund av vad som redan förevarit i frågan ställer sig sparbanksinspektionen tveksam till den av motionärerna framförda tanken att befordra ungdomens sparande genom premiering av s. k. bosättningssparande och framhåller att syftet att stimulera ungdomens sparande bör uppnås utan särskilda förmåner i form av skatte- eller räntepremiering. Därtill kommer att det enligt sparbanksinspektionens mening även ur rättvisesynpunkt kan ifrågasättas om den kategori av inkomsttagare som har den relativt sett starkaste bärkraften bör beredas förmåner framför andra grupper i samhället. Inspektionen avstyrker därför en utredning med det av motionärerna angivna ändamålet att höja sparandet genom direkt *premiering*.

Svenska sparbanksföreningen erinrar i sitt yttrande om det omfattande upplysnings- och rådgivningsarbete med sikte just på ungdomen som sparbankerna sedan länge bedriver i samband bl. a. med sparklubs- och lönsparandet. Sparbanksföreningen finner det värdefullt att de av motionärerna väckta spörsmålen blir föremål för utredning. Som motivering anför sparbanksföreningen följande.

Sparbanksföreningen har visserligen i tidigare yttranden över förslag om speciella system för premiering av det personliga sparandet framhållit, att dylika system erfarenhetsmässigt få en begränsad räckvidd, och förordat skattefrihet för banksparande i samma omfattning som för livförsäkrings-sparande. I detta fall är syftet att på sådan väg åstadkomma ett ökat sparande inom en speciell grupp, och åtgärder av i motionen skisserad art skulle säkerligen bli verksamma. Viktigast bland allmänt sparfrämjande åtgärder äro enligt Sparbanksföreningens mening — förutom penningvärdets upprätthållande — skattelättnader för banksparande och en eliminering av de moment i det nuvarande skattesystemet, som ha ogynnsamma återverkningar på sparviljan.

Försäkringsinspektionen delar i sitt yttrande motionärernas uppfattning att den olikhet i levnadsstandard före och efter äktenskapets ingående, som de med familjebildningen förenade utgifterna föranleder, utgör ett särskilt skäl för ett planmässigt sparande bland ungdomar i åldern 15—25 år, vilka ännu inte ingått äktenskap. Försäkringsinspektionen anför vidare:

Livförsäkringen har otvivelaktigt en uppgift att fylla när det gäller att åstadkomma ett planmässigt ungdomssparande. Denna sparform bör emellertid icke taga sikte på det mera kortfristiga sparandet för mötande av utgifter av engångsnatur i samband med familjebildningen, utan syfta till att redan i ungdomen genom premiebetalning av egna inkomster lägga grunden

till ett försäkringsskydd, som senare efter behov utbygges. Härigenom minskas de framtida kostnaderna för det försäkringsskydd, som kan finnas erforderligt med hänsyn till det med familjebildningen följande försörjningsansvaret. Vad avser de mera kortfristiga behoven, som utgör föremålet för bosättningssparandet, bör dessa sålunda tillgodoses genom andra sparformer.

Enligt försäkringsinspektionen talar vissa skäl för en utvidgning av den nuvarande avdragsrätten vid deklarationen av försäkringsavgifter till att omfatta även annat sparande av bunden typ. Dessa frågor bör emellertid enligt inspektionen upptagas i ett vidare sammanhang och icke isolerat för bosättningssparandet.

Svenska försäkringsbolags riksförbund understryker i sitt utlåtande önskvärdheten av att alla möjligheter tillvaratages för att få till stånd ett ökat sparande bland ungdomen. Riksförbundet framhåller, att en stor del av detta ungdomssparande sker genom redan nu befintliga livförsäkringsformer. En metod att främja ungdomens sparande är därför att göra livförsäkringssparandet mer attraktivt. I denna fråga anför riksförbundet följande:

Vill man främja livförsäkringssparandet kan man utan administrativa olägenheter enklast göra detta genom att, såsom riksförbundet i flera sammanhang tidigare framhållit, medgiva ytterligare avdragsmöjligheter i skattehänseende. Det skattefria avdraget är ett verkningsfullt argument vid nyanskaffningen av livförsäkringar.

Utskottet. I såväl förevarande motioner som i remissutlåtandena har framhållits önskvärdheten av ett större personligt sparande, speciellt bland ungdomen. Utskottet delar denna uppfattning och har upprepade gånger gett uttryck åt densamma, senast i sitt utlåtande nr 27 vid innevarande års riksdag.

Med hänsyn till de omfattande investeringsbehov som föreligger är ett ökat personligt sparande angeläget, och uppslag till olika åtgärder som kan stimulera detta sparande, är värda allt beaktande. Beträffande den metod att främja ungdomens sparande medelst premiering av en särskild typ av sparande, s. k. bosättningsparande, som föreslås i förevarande motioner, hyser emellertid utskottet i likhet med flertalet remissinstanser tveksamhet.

Tidigare erfarenheter har visat, att det föreligger betydande svårigheter att vid sidan av redan praktiserade sparformer, främst livförsäkringssparandet och lönsparandet, finna ett system för premiering av sparande genom skattebefrielse eller kontantersättning, som blir effektivt och som samtidigt kan genomföras utan en alltför kostsam och invecklad administrativ kontrollapparat. Vad särskilt angår ungdomens sparande, som motionärerna syftar att stimulera, torde detta kunna främjas av det redan befintliga systemet med lönsparande. Utskottet vill i detta sammanhang liksom vid tidigare tillfällen understryka att den på längre sikt effektivaste stimulansen till en allmän ökning av det personliga sparandet ligger i fort-

satt real inkomsttegring under bevarat penningvärde och samhällsekonomisk jämvikt.

Av anförda skäl är utskottet därför icke berett att tillstyrka motionärernas hemställan om en utredning angående premiering av s. k. bosättnings-sparande.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 223 och II: 444 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 november 1954.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Mogård*, Boo, Wehtje, Kronstrand, Eliasson och Strandler;

från andra kammaren: herrar Severin i Stockholm, Nilsson i Landskrona*, Gavelin*, Johansson i Kalmar, Nygren, Löfgren, Nelander och Hansson i Önnarp.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herrar *Fahlander, Boo, Strandler, Severin* i Stockholm och *Johansson* i Kalmar, vilka ansett, att första stycket i utskottets utlåtande bort äga följande lydelse:

I såväl förevarande motioner som i remissutlåtandena har framhållits önskvärdheten av ett större personligt sparande, speciellt bland ungdomen. Utskottet delar denna uppfattning och har upprepade gånger gett uttryck åt densamma, senast i sitt utlåtande nr 27 vid innevarande års riksdag. Det synes visserligen utskottet osäkert huruvida den i de senare årens ekonomiska diskussion ofta hävdade uppfattningen att det personliga sparandet nedgått motsvarar verkligheten. Vissa omständigheter tyder på att marknadens brist på sparmedel väsentligen beror på de ökade investeringsbehov som gjort sig gällande på det ekonomiska livets olika områden. Det är naturligtvis vanskligt att dra säkra slutsatser om utvecklingen av det personliga sparandet utifrån uppgifter om det s. k. synliga sparande som sker i olika penninginstitut såsom banker, sparbanker, försäkringsanstalter etc. Det synes emellertid dock vara av ett betydande intresse att de

uppgifter som föreligger om detta sparande ingalunda bekräftar uppfattningen att det personliga sparandet nedgått. Såsom framgår av den till detta utlåtande fogade bilagan har det synliga sparandets andel av allmänhetens disponibla inkomster visat en tendens till stegring fram till 1952, vilket är det senaste år, för vilket fullständiga uppgifter föreligger. Under sådana förhållanden synes skäl saknas för slutsatsen att det personliga sparandet nedgått.

2) av herrar *Eliasson, Löfgren* och *Hansson* i Önnarp.

Bilaga till reservation nr 1.

Utvecklingen av det s. k. synliga sparandet 1938/39, 1946—1952

Miljoner kronor

	1938 /39	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
1. Fysiska personers disponibla inkomster.....	8 024	14 692	15 692	18 314	19 018	20 420	23 642	27 112
2. Försäkringssparande	189	372	470	443	499	540	685	836
3. Banksparande	257	708	517	703	810	529	767	1 204
4. Summa synligt sparande (2 + 3)	446	1 080	987	1 146	1 309	1 069	1 452	2 040
5. Synliga sparandet i procent av disponibla inkomsterna	5,6	7,4	6,3	6,3	6,9	5,2	6,1	7,5

Anm. 1938/39 representerar i denna sammanställning förkrigstiden beroende på att det endast för dessa år finnes med efterkrigstiden jämförbara beräkningar. Ett undantag härifrån utgöres av uppskattningen för banksparandet, där de stora av krigsutbrottet betingade uttagen ur bankerna 1939 förrycker bilden. Uppgiften för banksparandet avser därför ett genomsnitt för 1937—1938, vilka år f. ö. uppvisar de högsta värdena för banksparandet under 30-talet.

Källor: Uppgifterna om fysiska personers disponibla inkomster liksom om försäkringssparandet har hämtats ur konjunkturinstitutets nationalbokföring, publicerad i *Meddelanden från Konjunkturinstitutet Serie A: 25*. Uppgifterna om banksparandet avser ökningen i insättarnas behållningar i sparbanker, affärsbankernas sparkasseberäkningar, KF:s sparkassor etc. och har hämtats ur försäkringsinspektionens jubileumsskrift *Enskilt försäkringsväsen*, Sthlm 1954.